

Πρόλογος

Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕ το αργόσυρτο βήμα του και σήκωσε το κεφάλι του, πλημμυρισμένος με το ίδιο δέος που είχε νιώσει όταν αντίκρισε για πρώτη φορά το ναό. Τίποτα παρόμοιο δεν είχε χτιστεί ακόμη στην πατρίδα του την Αθήνα. Ψηλά από πάνω του, οι τεράστιες πόρτες του ναού έμοιαζαν να κρατούν όλο το βάρος των ουρανών, και οι κολοσσιαίες παραστάδες τους έριχναν μια φεγγαρόλουστη σκιά που εκτεινόταν στο βάθος, μέσα στη λαμπερή έκταση της ερήμου. Μπροστά πρόβαλλαν επιβλητικά οι μεγαλειώδεις σειρές με τους κίονες που περιέβαλλαν τον θολωτό προθάλαμο. Οι γυαλισμένες επιφάνειές τους ήταν καλυμμένες με επιγραφές στα ιερογλυφικά και πανύψηλες ανθρώπινες μορφές, οι οποίες όμως διακρίνονταν ελάχιστα στο φως του δαυλού. Η μόνη ιδέα για το τι βρισκόταν στο εσωτερικό ήταν μια ψιθυριστή, ψυχρή αύρα που κουβαλούσε μαζί της το μυχλιασμένο άρωμα θυμιάματος, σαν κάποιος να

είχε μόλις ανοίξει τις πόρτες ενός τάφου, εδώ και χρόνια σφραγισμένου. Ο γέροντας ένωσε μέσα του ένα ξαφνικό τρέμουλο, καθώς όλη του η φιλοσοφική παιδεία παραμέρισε στιγμιαία μπροστά σε έναν παράλογο φόβο για το άγνωστο, ένα φόβο για τη δύναμη των θεών που δεν μπορούσε να εξευμενίσει και που δεν έδειχναν κανένα ενδιαφέρον για την ευημερία του λαού του.

«Έλα, Έλληνα». Οι λέξεις αντήχησαν σαν σύριγμα φιδιού μέσα στο σκοτάδι, τη στιγμή που ο φύλακας άναψε το δαυλό του σε μια από τις εστίες φωτιάς δίπλα στις πύλες· η φλόγα του αποκάλυπτε μια λιπόσαρκη φιγούρα ντυμένη μόνο με ένα ύφασμα γύρω στη μέση. Καθώς προχωρούσε με βαριά βήματα, το τρέμουλο της φλόγας ήταν το μόνο σημάδι που έδειχνε προς τα πού κατευθυνόταν. Ως συνήθως, σταμάτησε στην είσοδο του ιερού και περίμενε με ανυπομονησία το γέροντα που ακολουθούσε με το κορμί του σκυφτό.

Ο φύλακας δεν αισθανόταν τίποτα περισσότερο από περιφρόνηση γι' αυτό τον Έλληνα με το φαλακρό κεφάλι, την απεριποίητη γενειάδα και τις ατέλειωτες ερωτήσεις, που τον έκανε να περιμένει στο ναό πολύ περισσότερο από την καθορισμένη ώρα. Με το να γράφει στις περγαμηνές του, ο Έλληνας έκανε μια πράξη η οποία άρμοζε μόνο στους ιερείς.

Λίγο ακόμη και η περιφρόνηση του φύλακα θα γινόταν απέχθεια. Μόλις το πρωί εκείνης της ημέρας, ο αδελφός του ο Σεθ είχε επιστρέψει από τη Ναυκρατίδα¹, το πολύβουο λιμάνι στο σημείο όπου χύνονταν τα καφετιά νερά του Νείλου στη Μεγάλη Μέση Θάλασσα. (Μεσόγειο.) Ο Σεθ ήταν θλιμμένος και απελπισμένος.

¹ Πόλη στο Δέλτα του Νείλου, αποικία των Μιλησίων, που ιδρύθηκε γύρω στο 550 π.Χ. και παρέμεινε αμιγώς ελληνική πόλη. Ήταν το μόνο μέρος στην Αίγυπτο όπου οι Έλληνες είχαν την άδεια να εγκαθίστανται και να ασκούν εμπορική δραστηριότητα.

Είχαν εμπιστευτεί ένα τόπι ύφασμα από το εργαστήριο του πατέρα του στο Φαγιούμ σε έναν Έλληνα έμπορο που ισχυριζόταν ότι το έχασε σε ναυάγιο. Ήδη τους έζωναν οι υποψίες ότι οι πανούργοι Έλληνες εκμεταλλεύονταν την άγνοιά τους στο εμπόριο. Τώρα τα προαισθήματά τους είχαν γίνει μίσος. Το ύφασμα αποτελούσε την τελευταία τους ελπίδα να ξεφύγουν από μια ζωή γεμάτη βάσανα στο ναό και την καταδίκη να περνούν ελάχιστα καλύτερα από τους μπαμπούινους και τις γάτες που φώλιαζαν στα σκοτάδια πίσω από τους κίονες.

Το βλέμμα του φύλακα ήταν γεμάτο δηλητήριο όταν στράφηκε στο γέροντα που πλησίαζε. Νομοθέτη, τον έλεγαν. «Θα σου δείξω», είπε μέσα του ο φύλακας, «τι άποψη έχουν οι θεοί μου για τους νόμους σου, βρομοέλληνα».

Η εικόνα του ιερού δεν θα μπορούσε να παρουσιάζει μεγαλύτερη αντίθεση από το μεγαλείο του προθάλαμου. Εκατοντάδες φλόγες, σαν πυγολαμπίδες μέσα στη νύχτα, ξεπηδούσαν από πήλινα λυχνάρια σε ένα θάλαμο σκαμμένο στην πέτρα. Από το ταβάνι κρέμονταν περίτεχνα μπρούντζινα θυμιατήρια και ο καπνός τους σχημάτιζε μια αλλόκοτη αχλή στο χώρο. Οι τοίχοι είχαν κοιλώματα, σαν τις κόγχες νεκρόπολης. Μόνο που εδώ δεν γέμιζαν με σαβανωμένα πτώματα και τεφροδόχους, αλλά με ψηλά πιθάρια που ξεχείλιζαν από ρολά παπύρου. Καθώς οι δύο άντρες κατέβηκαν μερικά σκαλοπάτια, η μυρωδιά του θυμιάματος έγινε πιο έντονη και η σιωπή έσπασε από ένα μουρμουρητό που σιγά σιγά ακουγόταν όλο και πιο καταληπτό. Μπροστά βρίσκονταν δύο κίονες με αετούς στην κορυφή τους, που έπαιζαν το ρόλο παραστάδων στις μεγάλες μπρούντζινες πόρτες οι οποίες άνοιξαν προς το μέρος τους.

Και τότε πρόβαλαν τέλειοι στοίχοι ανδρών, μερικοί από τους οποίους κάθονταν οκλαδόν σε ψάθες, φορώντας μόνο ένα ύφασμα στη μέση τους. Όλοι όμως ήταν γερμένοι πάνω σε χαμηλά

τραπεζάκια. Μερικοί αντέγραφαν παπύρους που βρίσκονταν ξετυλιγμένοι δίπλα τους. Άλλοι σημείωναν αυτά που τους υπαγόρευαν ιερείς ντυμένοι με μαύρους χιτώνες. Τα λόγια που πρόφεραν με βαθιά φωνή συνέθεταν την απόκοσμη ψαλμωδία που οι δύο άντρες άκουγαν καθώς πλησίαζαν. Εκεί ήταν η αίσθηση των γραφικών εργασιών, ο θάλαμος της σοφίας, μια τεράστια αποθήκη γνώσης, γραπτής και προφορικής, που περνούσε από ιερέα σε ιερέα, από την αυγή της ιστορίας, πριν ακόμη έρθει ο καιρός να χτιστούν οι Πυραμίδες.

Ο φύλακας αποσύρθηκε στη σκιά, στο πλάι της σκάλας. Απαγορευόταν να μπει στο θάλαμο, και τώρα άρχιζε η μακριά αναμονή μέχρι την ώρα που θα συνόδευε τον Έλληνα στην έξοδό του. Αλλά εκείνο το βράδυ, αντί να περάσει τις ώρες του μέσα σε βουβό θυμό, χαιρόταν με αυτά που είχε σχεδιαστεί να συμβούν.

Ο γέροντας άρχισε να προχωρεί βιαστικά, ανυπομονώντας να πιάσει δουλειά. Ήταν η τελευταία του νύχτα στο ναό, η τελευταία του ευκαιρία να αναμετρηθεί με το μυστήριο που του είχε γίνει εμμονή από την προηγούμενη επίσκεψή του. Αύριο θα άρχιζε η Πιορτή του Θωθ² που κρατούσε ένα μήνα και όλοι οι νεοφερμένοι απαγορευόταν να μπουν στο ναό. Ήξερε πως ένας ξένος δεν θα είχε άλλη φορά το προνόμιο να τον δεχτεί σε ακρόαση ο αρχιερέας.

Στη βιασύνη του ο Έλληνας σκόνταψε κι έριξε κάτω τον πάπυρο και τις πένες του, που με το θόρυβό τους στιγμιαία έκαναν τους γραφείς να σταματήσουν τη δουλειά τους. Μουρμούρισε κάποιες λέξεις θυμού κι έριξε τριγύρω ένα βλέμμα συγνώμης, πριν μαζέψει τα πράγματά του και συρθεί ανάμεσα στους άντρες, προσπαθώντας να φτάσει σε ένα μικρό δωμάτιο στην άλλη άκρη του θαλάμου. Πέρασε σκυφτός τη χαμηλή πόρτα και κάθησε

² Θεός των Αιγυπτίων με μορφή πτηνού –ίβιδος– που σχετιζόταν με τη λατρεία του ήλιου.

πάνω σε μια ψάθα. Το μόνο που του έλεγε ότι βρισκόταν και κάποιος άλλος εκεί, ήταν η εμπειρία του από τις προηγούμενες επισκέψεις του.

«Σόλων Νομοθέτη, είμαι ο Αμενχοτέπ, ο αρχιερέας».

Η φωνή μόλις που ακουγόταν, λίγο πιο δυνατή από ψίθυρο, και φάνταζε γέρική όσο και οι θεοί. Και πάλι ήχησε.

«Έρχεσαι στο ναό μου στη Σάιδα³ και σε δέχομαι. Ζητάς τη γνώση και σου δίνω ό,τι οι θεοί θέλουν να δώσουν».

Μόλις τελείωσαν οι επίσημοι χαιρετισμοί, ο Έλληνας στα γρήγορα έστρωσε τον λευκό χιτώνα του πάνω στα γόνατά του κι ετοίμασε τον πάπυρό του. Ο Αμενχοτέπ έγειρε μπροστά και το πρόσωπό του πρόβαλε από το σκοτάδι. Ο Σόλων είχε ξαναδεί αυτό το πρόσωπο πολλές φορές, αλλά ακόμη έκανε την ψυχή του να τρέμει. Φαινόταν να μην ανήκε σε κάποιο σώμα αλλά να αιωρείται στο σκότος, σαν φάντασμα που ερχόταν από τα βάθη του κάτω κόσμου. Ήταν το πρόσωπο νεαρού άντρα που δεν το επηρέαζε ο χρόνος, σαν να είχε μουμιοποιηθεί. Η επιδερμίδα ήταν λεία και διάφανη, σχεδόν όπως η περγαμινή, και τα μάτια καλύπτονταν από τον λευκό μανδύα της τύφλωσης.

Ο Αμενχοτέπ ήταν ήδη γέρος πριν καν ο Σόλων γεννηθεί. Έλεγαν ότι τον είχε επισκεφθεί ο Όμηρος, την εποχή του προπροπάππου του Σόλωνα, και αυτός ήταν που του είχε πει για τον Πόλεμο της Τροίας, τον Αγαμέμνονα, τον Έκτορα και την Ελένη, τις περιπλανήσεις του Οδυσσέα. Ο Σόλων θα έδινε και τη ζωή του για να τον ρωτήσει γι' αυτό κι άλλα ζητήματα, αλλά έτσι θα παραβίαζε τη συμφωνία που είχε κάνει να μην απευθύνει ερωτήσεις στο γέρο ιερέα.

³ Πόλη της Αιγύπτου, πρωτεύουσα της Κάτω Χώρας, το σημερινό Sa el Hadjar. Ήταν ιερή λόγω των ναών που βρίσκονταν στην περιοχή.

Ο Σόλων έγειρε μπροστά με την προσοχή του τεταμένη, αποφασισμένος να μην πάει τίποτα χαμένο στην τελευταία του επίσκεψη. Έπειτα από λίγο, ο Αμενχοτέπ μίλησε πάλι και η φωνή του δεν ήταν πιο δυνατή από την ανασαιμιά φαντάσματος.

«Νομοθέτη, πες μου για τι μίλησα χθες».

Ο Σόλων γρήγορα ξετύλιξε τον πάπυρό του κι έτρεξε το βλέμμα του στην πυκνή γραφή. Λίγο αργότερα άρχισε να διαβάζει, μεταφράζοντας το ελληνικό κείμενο στα αιγυπτιακά.

«Μια παντοδύναμη αυτοκρατορία κάποτε κυβερνούσε το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου». Κοίταξε διερευνητικά τις γραμμές του παπύρου. «Οι αφέντες της ζούσαν σε μια τεράστια πολιτεία που κατέληγε στη θάλασσα, ένα λαβύρινθο από δρόμους που δεν υπήρξε ποτέ όμοιος. Ήταν εφευρετικοί τεχνίτες του χρυσού και του ελεφαντόδοντου και ατρόμητοι ταυρομάχοι. Αλλά τότε, επειδή αψήφησαν τον Ποσειδώνα, το θεό της θάλασσας, τα κύματα κατάπιαν την πολιτεία σε έναν τρομερό κατακλυσμό, και ο λαός δεν ξαναφάνηκε ποτέ». Ο Σόλων σταμάτησε να διαβάζει και σήκωσε το κεφάλι του γεμάτος προσμονή. «Εδώ σταμάτησες».

Έπειτα από σιωπή που φάνηκε ατελείωτη, ο γέρος ιερέας μίλησε πάλι, με τα χείλη του σχεδόν ακίνητα και τη φωνή του λίγο πιο δυνατή από μουρμουρητό.

«Απόψε, Νομοθέτη, θα σου πω πολλά πράγματα. Αλλά πρώτα ας μιλήσω γι' αυτόν το χαμένο κόσμο, αυτή την πολιτεία της ύβρεως, που χτύπησαν με τη δύναμή τους οι θεοί, την πολιτεία που την έλεγαν Ατλαντίδα».

ΠΟΛΛΕΣ ΩΡΕΣ ΑΡΓΟΤΕΡΑ, ο Έλληνας άφησε κάτω την πένα του, με το χέρι πονεμένο από το συνεχόμενο γράψιμο, και τύλιξε τον πάπυρό του. Ο Αμενχοτέπ είχε τελειώσει. Τώρα ήταν η νύχτα της Πανσελήνου, η αρχή της Πιορτής του Θωθ, και οι ιερείς έπρεπε να προετοιμάσουν το ναό πριν αρχίσουν να καταφθάνουν οι ικέτες.

«Αυτά που σου είπα, Νομοθέτη, ήταν εδώ και πουθενά αλλού», είχε ψιθυρίσει ο Αμενχοτέπ, χτυπώντας ελαφρά με το κυρτό του δάχτυλο το κεφάλι του. «Όπως έχει οριστεί από τα αρχαία χρόνια, εμείς που δεν μπορούμε να βγούμε από το ναό, εμείς οι αρχιερείς πρέπει να κρατήσουμε αυτή τη σοφία σαν θησαυρό. Μόνο επειδή το πρόσταξε ο αστρολόγος, ο μάντης του ναού, μπορείς και βρίσκεσαι εδώ, καθώς έτσι ήταν η μυστήρια βούληση του θείου Όσιρη⁴». Ο γέρος ιερέας έσκυψε μπροστά και στα χείλη του αχνοφάνηκε ένα χαμόγελο. «Και θυμήσου, Νομοθέτη. Δεν μιλάω με γρίφους, όπως κάνουν στα μαντεία σας, αλλά μπορεί να υπάρχουν γρίφοι στα λεγόμενά μου. Λέω την αλήθεια που μου παρέδωσαν, όχι την αλήθεια που έφτιαξα εγώ. Ήρθες για τελευταία φορά. Φύγε τώρα». Το νεκρικό πρόσωπο χάθηκε στο σκοτάδι. Ο Σόλων σηκώθηκε αργά και κοίταξε για μια στιγμή διστακτικά τελευταία φορά πίσω του, πριν περάσει σκυφτός την πόρτα. Η αίθουσα των γραφών ήταν πια άδεια. Κατευθύνθηκε προς την είσοδο του ναού μέσα από το διάδρομο που φωτιζόταν από δαυλούς.

Η ΡΟΔΟΔΑΧΤΥΛΗ ΑΥΓΗ χρωμάτιζε τον ουρανό στην ανατολή, και η αχνή λάμψη έβαφε το φεγγαρόφωτο που ακόμη χόρευε πάνω στα νερά του Νείλου. Ο γέρος Έλληνας ήταν μόνος, ο φύλακας τον είχε αφήσει ως συνήθως έξω από την περιοχή του ναού. Είχε αναστενάξει με ικανοποίηση τη στιγμή που περνούσε τις πύλες του ναού με τους στεφανωμένους από φοινικόφυλλα κίονες, τους τόσο ξένους σε σχέση με τις λιτές ελληνικές γραμμές, κι έριξε μια τελευταία ματιά στην Ιερή Λίμνη με την παράξενη σειρά

⁴ Σπουδαίος θεός των Αιγυπτίων, άρχοντας του κάτω κόσμου και της γονιμότητας, που σύμφωνα με το μύθο δίδαξε στους ανθρώπους τη γεωργία και τους έδωσε σοφούς νόμους.

από οβελίσκους, σφίγγες με ανθρώπινα κεφάλια και κολοσσιαία αγάλματα των Φαραώ. Χαιρόταν που όλα αυτά έμεναν πίσω του και περπατούσε ευχαριστημένος κατά μήκος του δρόμου που οδηγούσε στο χωριό με τις λασποκαλύβες, όπου έμενε. Στα χέρια του κρατούσε σφιχτά τον πολύτιμο πάπυρο, και στον ώμο του κρεμόταν ένα σακίδιο που βάραινε από το γεμάτο πουγκί του. Την επομένη, πριν φύγει, θα έκανε την προσφορά του σε χρυσό στη θεά Νηθ⁵, όπως είχε υποσχεθεί στον Αμενχοτέπ όταν μίλησαν πρώτη φορά.

Βρισκόταν ακόμη χαμένος στα θαύματα που του είχαν αποκαλυφθεί από αυτά που άκουσε. Μια Χρυσή Εποχή, μια εποχή μεγαλείου που ούτε οι Φαραώ δεν θα μπορούσαν να φανταστούν. Μια φυλή που κατέκτησε κάθε τέχνη –της φωτιάς, της πέτρας και του μετάλλου. Κι όμως ήταν άνθρωποι, όχι γίγαντες, όχι σαν τους Κύκλωπες που έχτισαν τα αρχαία τείχη στην Ακρόπολη. Είχαν βρει τον απαγορευμένο καρπό και τον έκοψαν. Η πολιτεία τους έλαμπε σαν τον Όλυμπο. Τόλμησαν να αψηφήσουν τους θεούς, και οι θεοί τούς χτύπησαν με όλη τους τη δύναμη.

Κι όμως επέζησαν.

Παραδομένος καθώς ήταν στο ονειροπόλημά του, δεν μπόρεσε να αντιληφθεί δύο σκοτεινές φιγούρες που πετάχτηκαν πίσω από ένα τοίχο τη στιγμή που έμπαινε στο χωριό. Το χτύπημα τον βρήκε εντελώς αιφνιδιαστικά. Καθώς σωριαζόταν στο χώμα, και το σκοτάδι άρχιζε να του καλύπτει τα μάτια, πρόλαβε να νιώσει τα χέρια που του τραβούσαν το σακίδιο. Μία από τις φιγούρες του άρπαξε τον πάπυρο, τον έκανε κομμάτια και τα πέταξε σε ένα παράδρομο γεμάτο σκουπίδια. Οι δύο φιγούρες εξαφανίστηκαν το ίδιο σιωπηλά όπως είχαν έρθει, αφήνοντας τον Έλληνα αιμόφυρτο και αναίσθητο.

⁵ Θεά της γονιμότητας

Όταν συνήλθε δεν θυμόταν τίποτε από την τελευταία νύχτα στο ναό. Στα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του δεν ξαναμίλησε για τότε που βρισκόταν στη Σάιδα και ποτέ δεν ξανάγραψε το παραμικρό. Η σοφία του Αμενχοτέπ δεν θα έβγαινε ποτέ πάλι από τα άδυτα του ναού και θα φάνταζε χαμένη για πάντα, καθώς οι τελευταίοι ιερείς πέθαναν και η λάσπη του Νείλου έκλεισε στην αγκαλιά της το ναό και το κλειδί για τα βαθιά μυστήρια του παρελθόντος.

1

ΕΝ ΕΧΩ ΞΑΝΑΔΕΙ κάτι τέτοιο στη ζωή μου!»

Τα λόγια βγήκαν από το στόμα ενός δύτε ντυμένου με στολή κατάδυσης, που μόλις είχε προβάλει στην επιφάνεια της θάλασσας, πίσω από την πλώρη του ερευνητικού σκάφους. Η φωνή του παλλόταν από ενθουσιασμό. Κολύμπησε μέχρι τη σκάλα, έβγαλε τη μάσκα και τα βατραχοπέδιλα, και τα παρέδωσε σε ένα μέλος του πληρώματος. Αναδύθηκε με κόπο μέσα από το νερό, χάνοντας στιγμιαία την ισορροπία του επειδή οι μπουκάλες στην πλάτη του έγιναν πάλι βαριές, αλλά με τη βοήθεια των συντρόφων του ανέβηκε σώος και ασφαλής πάνω στο κατάρωμα. Γρήγορα βρέθηκε περικυκλωμένος από τα άλλα μέλη της ομάδας του, που τον περίμεναν από ώρα στην πλατφόρμα κατάδυσης.

Ο Τζακ Χάουαρντ άφησε τη γέφυρα και κατευθύνθηκε στο φίλο του με ένα χαμόγελο ζωγραφισμένο στο πρόσωπό του. Ακόμη

του προξενούσε κατάπληξη που ένας τόσο ογκώδης άνθρωπος μπορούσε να έχει τέτοια ευκινησία κάτω από το νερό. Καθώς προσπαθούσε να τακτοποιήσει το σωρό από τον καταδυτικό εξοπλισμό στο κατάστρωμα της πρύμης, του φώναξε μ' εκείνο το περιπαιχτικό ύφος που είχε γίνει χαρακτηριστικό γνώρισμά του στα πολλά χρόνια της φιλίας τους.

«Νομίζαμε ότι κολύμπησες μέχρι την Αθήνα, για να πιεις τζιν με τόνικ δίπλα στην πισίνα του πατέρα σου. Τι βρήκες, τον χαμένο θησαυρό της Βασίλισσας του Σαββά;»

Ο Κώστας Καζαντζάκης κούνησε το κεφάλι του όλο ανυπομονησία, πασχίζοντας να διασχίσει την κουραστή για να φτάσει στον Τζακ. Ήταν τόσο ταραγμένος που δεν νοιαζόταν ούτε να βγάλει τον εξοπλισμό από πάνω του. «Όχι», απάντησε λαχανιασμένος. «Μιλώ σοβαρά. Ρίξε μια ματιά σ' αυτό».

Ο Τζακ προσευχόταν σιωπηλά να είναι καλά τα νέα. Είχαν τη δυνατότητα να κάνουν μία και μόνη κατάδυση για να ερευνήσουν το καλυμμένο με λάσπη γέισωμα στην κορυφή του βουλιαγμένου ηφαιστείου, και οι δύο δύτες που είχαν ακολουθήσει τον Κώστα σύντομα θα έβγαιναν στην επιφάνεια, μετά την απαραίτητη στάση για αποσυμπίεση. Οι καταδύσεις γι' αυτή την περίοδο του χρόνου είχαν τελειώσει.

Ο Κώστας αποσύνδεσε από τη στολή του ένα κουτί που περιείχε μια υποβρύχια κάμερα και την έδωσε στον Τζακ, πατώντας ταυτόχρονα το κουμπί λειτουργίας της. Τα άλλα μέλη της ομάδας συγκεντρώθηκαν πίσω από τον ψηλό Εγγλέζο μόλις αυτός ενεργοποίησε τη μικροσκοπική περιστρεφόμενη οθόνη υγρών κρυστάλλων και το βίντεο άρχισε να παίζει. Μέσα σε ελάχιστες στιγμές, το γεμάτο σκεπτικισμό χαμόγελό του έδωσε τη θέση του σε ένα βλέμμα απόλυτης κατάπληξης.

Το υποβρύχιο σκηνικό λουζόταν στο φως των δυνατών προβολέων του σκάφους, που χρωμάτιζαν το σκοτάδι εκατό μέτρα

από κάτω τους. Δύο δύτες βρίσκονταν γονατιστοί στο βυθό και χρησιμοποιούσαν έναν μεγάλο σωλήνα που ρουφούσε με τη βοήθεια αεραντλίας τη λάσπη που κάλυπτε το συγκεκριμένο σημείο. Ένας από αυτούς πάλευε να κρατήσει το σωλήνα σε σταθερή θέση, ενώ ο άλλος με απαλές κινήσεις έστελνε μέσα στο μηχανήμα χούφτες λάσπης. Η όλη προσπάθεια θύμιζε τον αρχαιολόγο στην ξηρά, που απομακρύνει το χώμα με σκαλιστήρια και βούρτσες. Το αποτέλεσμα ήταν το ίδιο. Σιγά σιγά αποκαλύπτονταν τεχνουργήματα.

Καθώς ο φακός της κάμερας εστίαζε πάνω στη σκηνή, έγινε ξεκάθαρο ποιο ήταν το αντικείμενο της προσοχής του δύτε. Η σκοτεινή φιγούρα που διακρινόταν στην επικλινή επιφάνεια δεν ήταν βράχος αλλά μια συμπαγής μάζα από μεταλλικές πλάκες, τοποθετημένες σε σειρές, σαν κεραμίδια.

«Μεταλλικά πλινθώματα», είπε ενθουσιασμένος ο Τζακ. «Εκατοντάδες. Και υπάρχει ένα επίστρωμα από χαμόκλαδα για τη σφήνωση του φορτίου, όπως ακριβώς περιέγραψε ο Όμηρος ότι συνέβαινε με το πλοίο του Οδυσσέα».

Κάθε πλάκα είχε μήκος περίπου ένα μέτρο και μυτερές γωνίες, μοιάζοντας έτσι σαν κατεργασμένο και τεντωμένο δέρμα βοδιού. Ήταν τα χαρακτηριστικά μπρούντζινα πλινθώματα της Εποχής του Χαλκού, με ηλικία πάνω από τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια.

«Φαίνονται δείγματα της πρώτης περιόδου», είπε κατηγορηματικά ένας από τους φοιτητές της ομάδας. «Δέκατος έκτος αιώνας προ Χριστού;»

«Αναμφίβολα», απάντησε ο Τζακ. «Κι ακόμη βρίσκονται σε σειρές, όπως όταν τοποθετήθηκαν, πράγμα που σημαίνει ότι το κύτος μπορεί να είναι καλά διατηρημένο από κάτω τους. Ίσως να μιλάμε για το αρχαιότερο πλοίο που ανακαλύφθηκε ποτέ».

Ο ενθουσιασμός του Τζακ κορυφώθηκε καθώς η εικόνα στράφηκε προς την κατηφόρα που έκανε ο βυθός. Ανάμεσα στα

πλινθώματα και τους δύτες πρόβαλαν τρία γιγαντιαία πήλινα πιθάρια, καθένα ψηλό σαν άνθρωπος και με διάμετρο πάνω από ένα μέτρο. Ήταν πανομοιότυπα με τα πιθάρια που ο Τζακ είχε δει στην Κνωσό, στην Κρήτη. Μέσα τους μπορούσε να διακρίνει σωρούς από κύλικες, διακοσμημένους με ζωγραφιστά χταπόδια και νατουραλιστικά θαλασσινά μοτίβα. Έμοιαζαν σε αρμονία με το περιβάλλον του βυθού.

Δεν υπήρχε αμφιβολία ότι επρόκειτο για την κεραμική μινωική τέχνη, του εντυπωσιακού νησιώτικου πολιτισμού που άνθησε την ίδια εποχή με το Μέσο και το Νέο Βασίλειο της Αιγύπτου, αλλά μετά ξαφνικά χάθηκε, γύρω στα 1400 π.Χ. Η Κνωσός, ο μυθικός λαβύρινθος του Μινώταυρου, είχε γίνει η πιο συγκλονιστική ανακάλυψη του περασμένου αιώνα. Ακολουθώντας τα χνάρια του Χάινριχ Σλίμαν, που ανέσκαψε την Τροία, ο Άγγλος αρχαιολόγος Άρθουρ Έβανς είχε βαλθεί να αποδείξει πως ο θρύλος του Αθηναίου πρίγκιπα Θησέα και της ερωμένης του Αριάδνης, βασιζόταν σε πραγματικά γεγονότα όπως ακριβώς και ο Τρωικός Πόλεμος. Το παλάτι που απλωνόταν μόλις στα νότια του Ηρακλείου, ήταν το κλειδί για έναν χαμένο πολιτισμό που τον ονόμασε Μινωικό προς τιμήν του θρυλικού βασιλιά του. Ο λαβύρινθος από διαδρόμους και θαλάμους έδωσε εντυπωσιακά πιστοποιητικά αυθεντικότητας στην ιστορία της μάχης του Θησέα με το Μινώταυρο και απέδειξε ότι οι μύθοι των Ελλήνων στα κατοπινά χρόνια ήταν πιο κοντά στην Ιστορία απ' όσο είχε τολμήσει κανείς να φανταστεί.

«Ναι!» Ο Τζακ ύψωσε τη γροθιά του στον αέρα, αφήνοντας για λίγο στην άκρη τη συνηθισμένη του συστολή, προκειμένου να χαρεί τη συγκίνηση μιας πραγματικά μνημειώδους ανακάλυψης. Ήταν το αποκορύφωμα χρόνων επίμονου πάθους, η εκπλήρωση ενός ονείρου που τον είχε κυριεύσει από τότε που ήταν ακόμη μικρό παιδί. Ήταν ένα εύρημα που θα ανταγωνιζόταν τον τάφο

του Τουταγχαμών, μια ανακάλυψη που θα εξασφάλιζε στην ομάδα του την πρωτοπορία στα χρονικά της αρχαιολογίας.

Οι εικόνες που είχε δει ήταν αρκετές για τον Τζακ. Κι όμως υπήρχαν κι άλλα, πολύ περισσότερα, κι έμεινε κολλημένος στην οθόνη. Η κάμερα έδειχνε πανοραμικά τους δύτες ενώ βρίσκονταν σε ένα σημείο χαμηλότερα από το σωρό των πλινθωμάτων.

«Μάλλον το τμήμα της πλώρης». Ο Κώστας έδειχνε στην οθόνη. «Λίγο πιο πέρα από εδώ, είναι μια σειρά από πέτρινες άγκυρες και ένα ξύλινο πηδάλιο⁶».

Ακριβώς μπροστά μπορούσαν να δουν μια περιοχή λουσμένη σε ένα λαμπερό κίτρινο χρώμα που έμοιαζε με αντανάκλαση των προβολέων πάνω στην επιφάνεια του βυθού. Μόλις η κάμερα εστίαζε, ακούστηκε απ' όλους μια κομμένη κραυγή κατάπληξης.

«Αυτό δεν είναι άμμος», ψιθύρισε ο φοιτητής. «Αυτό είναι χρυσάφι!»

Τώρα ήξεραν τι έβλεπαν και το θέαμα παρουσίαζε ανυπέρβλητο μεγαλείο. Στο κέντρο ήταν ένας υπέροχος χρυσός κύλικας, κατάλληλος για τον ίδιο το βασιλιά Μίνωα, διακοσμημένος με μια ανάγλυφη παράσταση ταυρομαχίας. Δίπλα κειτόταν ένα χρυσό άγαλμα γυναίκας, σε φυσικό μέγεθος. Τα χέρια της ήταν υψωμένα σε ικεσία και τα μαλλιά της στεφανωμένα από φίδια. Τα γυνά στήθη της είχαν σμιλευτεί από ελεφαντόδοντο, και η αναλαμπή του χρώματος στο λαιμό της έδειχνε το σημείο που στολιζόταν από κοσμήματα. Μπροστά της βρίσκονταν σωριασμένα μπρούντζινα σπαθιά με χρυσές λαβές και λεπίδες διακοσμημένες με πολεμικές σκηνές φτιαγμένες από ασήμι και μπλε σμάλτο.

Η πιο λαμπερή αντανάκλαση ερχόταν από την περιοχή ακριβώς μπροστά στους δύτες. Κάθε χούφτα λάσπης που απομάκρυναν έμοιαζε να αποκαλύπτει άλλο ένα αστραφτερό αντικείμενο.

⁶ Το δοιάκι, ο αρχαίος οιάξ.

Ο Τζακ μπορούσε να διακρίνει ράβδους χρυσού, βασιλικές σφραγίδες, κοσμήματα και λεπτεπίλεπτα στέμματα από πλεγμένα φύλλα, όλα ανακατεμένα σαν να είχαν βρεθεί κάποτε μέσα σε ένα σεντούκι θησαυρού.

Η εικόνα ξαφνικά γύρισε προς τα πάνω και η οθόνη μαύρισε απότομα. Μέσα στη σιωπή που είχε απλωθεί, ο Τζακ χαμήλωσε την κάμερα και κοίταξε τον Κώστα.

«Νομίζω πως βρήκαμε δουλειά», είπε χαμηλόφωνα.

Ο ΤΖΑΚ ΕΙΧΕ ΡΙΣΚΑΡΕΙ τη φήμη του με ένα τραβηγμένο σχέδιο. Τη δεκαετία που πέρασε μετά την ολοκλήρωση του διδακτορικού του, του έγινε έμμονη ιδέα να ανακαλύψει ένα μινωικό ναυάγιο, ένα εύρημα που θα αποδείκνυε τη θεωρία του για τη ναυτική υπεροχή των Μινών στην Εποχή του Χαλκού. Είχε πειστεί ότι το πιο πιθανό σημείο ήταν μια συστάδα υφάλων και νησίδων περίπου εβδομήντα ναυτικά μίλια βορειοανατολικά της Κνωσού.

Κι όμως έψαχναν μάταια για εβδομάδες. Λίγες ημέρες νωρίτερα, οι ελπίδες τους είχαν αναπτερωθεί για λίγο, πριν αρχίσουν πάλι να χάνονται, με την ανακάλυψη ενός ρωμαϊκού ναυαγίου, σε μια κατάδυση που ο Τζακ περίμενε να είναι η τελευταία για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Η σημερινή μέρα τούς έδινε την ευκαιρία να δοκιμάσουν τον καινούργιο εξοπλισμό που θα χρησιμοποιούσαν στην επόμενη αποστολή τους. Για άλλη μια φορά η τύχη του Τζακ τού επιφύλασσε απρόσμενα δώρα.

«Μπορείς να με βοηθήσεις λιγάκι;»

Ο Κώστας είχε σωριαστεί εξουθενωμένος στην κουπαστή της πλώρης του *Θαλάσσιου ιχνηλάτη*, με τον εξοπλισμό του ακόμη φορεμένο και το νερό στο πρόσωπό του να αναμειγνύεται με ρυάκια ιδρώτα. Ο απογευματινός ήλιος του Αιγαίου έλουζε τη μορφή του στο φως. Κοίταξε τη λυγερή φιγούρα που ορθωνόταν από πάνω του. Ο Τζακ ήταν απόγονος μιας από τις παλαιότερες

οικογένειες της Αγγλίας και το μόνο που πρόδιδε την προνομιούχο καταγωγή του ήταν η ανεπιτήδευτη κομψότητά του. Ο πατέρας του ήταν σε όλη του τη ζωή κυνηγός της περιπέτειας. Απέφυγε με επιμέλεια το κοινωνικό του περιβάλλον και χρησιμοποίησε τον πλούτο του για να πάρει μαζί του την οικογένειά του σε μακρινά μέρη όλου του κόσμου. Η αντισυμβατική ανατροφή του είχε κάνει τον Τζακ παρείσακτο, άνθρωπο που χαιρόταν να είναι μόνος του και δεν είχε υποχρέωση σε κανέναν. Ήταν γεννημένος αρχηγός που ενέπνεε σεβασμό στη γέφυρα και το κατάστρωμα.

«Τι θα έκανες χωρίς εμένα;» ρώτησε ο Τζακ χαμογελαστός καθώς έβγαζε τις μπουκάλες από την πλάτη του Κώστα.

Ο Κώστας, γιος Έλληνα εφοπλιστή, είχε απορρίψει τη ζωή του πλέμποι που του προσφέρθηκε απλόχερα και επέλεξε να περάσει δέκα χρόνια στο Πανεπιστήμιο του Στάνφορντ και το MIT, απ' όπου βγήκε ειδικός στην υποβρύχια τεχνολογία. Περικυκλωμένος από έναν απίστευτο αριθμό εργαλείων και ανταλλακτικών που μόνο αυτός μπορούσε να καταλάβει τι είναι, ο Κώστας έφτιαχνε για αστείο θαυμαστές συσκευές σαν να ήταν θρυλικός εφευρέτης σε κάποιο μυθιστόρημα. Το πάθος του για τις προκλήσεις ταίριαζε στον κοινωνικό χαρακτήρα του –κάτι που είχε ζωτική σημασία σε ένα επάγγελμα όπου απαιτείται ομαδική εργασία.

Οι δύο άντρες είχαν συναντηθεί για πρώτη φορά στη βάση του NATO στη Σμύρνη, όταν ο Τζακ βρισκόταν με απόσπαση στη Ναυτική Σχολή Αντικατασκοπίας και ο Κώστας υπηρετούσε ως σύμβουλος στο UNANTSUB, το ίδρυμα ερευνών του ΟΗΕ για τον ανθυποβρυχιακό πόλεμο. Λίγα χρόνια μετά, ο Τζακ κάλεσε τον Κώστα να συνεργαστούν στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ωκεανογραφίας, το ερευνητικό ίδρυμα που ήταν σπίτι τους εδώ και δέκα χρόνια. Σε αυτό το διάστημα ο Τζακ είδε τις προσπάθειές του ως διευθυντή αποστολών του ΔΠΩ, να φέρνουν αποτέλεσμα. Ο στόλος είχε φτάσει τα τέσσερα πλοία και πάνω από

διακόσια άτομα προσωπικό, και παρά τον ολοένα πιο κοπιαστικό ρόλο στο μηχανολογικό τμήμα, ο Κώστας πάντα έβρισκε τον τρόπο να συντροφεύει τον Τζακ όταν τα πράγματα γίνονταν συναρπαστικά.

«Σ' ευχαριστώ, Τζακ». Ο Κώστας σηκώθηκε αργά, πολύ κουρασμένος για να πει οτιδήποτε άλλο. Έφτανε τον Τζακ μόνο μέχρι τους ώμους· είχε πλατύ στήθος και τεράστια μπράτσα, κληρονομιά από γενιές Ελλήνων σφουγγαράδων και ναυτικών, και μια προσωπικότητα απόλυτα ταιριαστή. Αυτή η αποστολή είχε θέση και στη δική του καρδιά, και ξαφνικά ένωσε την κούραση από τον ενθουσιασμό της ανακάλυψης. Αυτός ήταν που είχε βάλει την αποστολή στα σκαριά, χρησιμοποιώντας τις διασυνδέσεις του πατέρα του με την ελληνική κυβέρνηση. Αν και βρίσκονταν πλέον σε διεθνή ύδατα, η υποστήριξη του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού ήταν ανεκτίμητη, και όχι μόνο επειδή τους προμήθευε με τις μπουκάλες αερίου που ήταν ζωτικές για τις καταδύσεις τους.

«Α, σχεδόν το ξέχασα». Στο στρογγυλό, ηλιοκαμένο πρόσωπο του Κώστα χαράχτηκε ένα χαμόγελο. «Για την περίπτωση που θα πίστευες πως έστησα την όλη ιστορία».

Έβγαλε ένα πακετάκι τυλιγμένο σε συνθετικό υλικό και του το έδωσε, με βλέμμα θριάμβου στα μάτια του. Ο Τζακ δεν ήταν προετοιμασμένος για το βάρος του αντικειμένου και το χέρι του για μια στιγμή βάρυνε προς τα κάτω. Έβγαλε το περιτύλιγμα κι έμεινε κατάπληκτος.

Ήταν ένας συμπαγής μεταλλικός δίσκος με διάμετρο όσο η παλάμη του και επιφάνεια τόσο γυαλιστερή σαν να ήταν ολοκαίνουργιος. Δεν υπήρχε αμφιβολία, ήταν καθαρός χρυσός, όπως αυτός από τον οποίο φτιάχνονται οι ράβδοι.

Σε αντίθεση με πολλούς από τους ακαδημαϊκούς συναδέλφους του, ο Τζακ ποτέ δεν προσποιήθηκε πως έμενε ασυγκίνητος από το χρήμα, και για μια στιγμή άφησε τον εαυτό του να

πλημμυρήσει από την ηδονή που προσφέρουν μερικά γραμμάκια χρυσού. Σήκωσε το δίσκο ψηλά και τον κράτησε προς τη μεριά του ήλιου, κάνοντάς τον να λάμπει όλο φως, σαν να απελευθέρωνε τεράστια ποσότητα ενέργειας που συσσωρεύτηκε μέσα του με το πέρασμα των χιλιετιών.

Ενθουσιάστηκε ακόμη περισσότερο όταν είδε πως ο ήλιος αποκάλυπτε σημάδια στην επιφάνεια του δίσκου. Τον χαμήλωσε για να καλυφθεί από τη σκιά του Κώστα και ψηλάφισε τα ανάγλυφα σημεία που είχαν περίτεχνα χαραχτεί στη μία κυρτή πλευρά του.

Στο κέντρο βρισκόταν ένα περίεργο ευθύγραμμο σχήμα, σαν μεγάλο Η, με μια μικρή ευθεία να ξεκινάει από την οριζόντια γραμμή του και τέσσερις άλλες να εκτείνονται από κάθε πλευρά σαν χτένια. Γύρω από την άκρη του δίσκου υπήρχαν τρεις ομόκεντροι δακτύλιοι, καθένας από τους οποίους ήταν χωρισμένος σε είκοσι τμήματα. Κάθε τμήμα περιείχε ένα διαφορετικό σύμβολο σκαλισμένο πάνω στο μέταλλο. Ο εξωτερικός δακτύλιος φαινόταν στον Τζακ να αποτελείται από εικονογράμματα, σύμβολα που είχαν το νόημα λέξης ή φράσης. Με μια ματιά μπορούσε να διακρίνει το κεφάλι ενός άντρα, έναν άλλο άντρα να περπατάει, ένα μικρό κουπί, μια βάρκα και ένα δεμάτι καλαμπόκι. Τα εσωτερικά τμήματα ήταν ευθυγραμμισμένα με αυτά στην άκρη του δίσκου, αλλά περιείχαν γραμμικά σύμβολα. Καθένα τους ήταν διαφορετικό αλλά φαίνονταν πιο κοντινά σε γράμματα του αλφάβητου παρά σε εικονογράμματα.

Ο Κώστας στάθηκε και παρακολουθούσε τον Τζακ που εξέταζε το δίσκο, εντελώς απορροφημένος. Τα μάτια του έλαμπαν με τον τρόπο που ο Κώστας είχε ξαναδεί. Ο Τζακ άγγιζε την Εποχή των Ηρώων, που, αν και τυλιγμένη στην αχλή του μύθου και του θρύλου, αποκαλυπτόταν θεαματικά στα σπουδαία παλάτια και τις πόλεις, στα θείκα έργα τέχνης και τα ιδιοφυή πολεμικά

όπλα. Επικοινωνούσε με τους αρχαίους με ένα τρόπο που μόνο το ναυάγιο θα μπορούσε να προσφέρει, κρατώντας ένα ανεκτίμητο κομψοτέχνημα που δεν το είχαν πετάξει αλλά το κράτησαν με λατρεία μέχρι την ώρα της καταστροφής. Κι όμως ήταν ένα αντικείμενο καλυμμένο με μυστήριο, κάτι που θα τον βασάνιζε χωρίς τελειωμό μέχρι όλα του τα μυστικά να έρθουν στο φως.

Ο Τζακ περιεργαζόταν τις πλευρές του δίσκου και τις επιγραφές πάνω του, με το μυαλό του να ανατρέχει σε προπτυχιακά μαθήματα για την ιστορία της γραφής. Είχε ξαναδεί κάτι παρόμοιο. Κράτησε την εικόνα στο μυαλό του για να μπορέσει να στείλει ένα ηλεκτρονικό μήνυμα στον καθηγητή Τζέιμς Ντίλεν, τον παλιό του μέντορα στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ και παγκόσμια ηγετική φυσιογνωμία στο χώρο των αρχαιοελληνικών επιγραφών.

Ο Τζακ έδωσε το δίσκο πίσω στον Κώστα. Για μια στιγμή οι δύο άντρες κοιτάχτηκαν, με μάτια που έλαμπαν από ενθουσιασμό. Ο Τζακ έτρεξε να συναντήσει την ομάδα που μάζευε τον εξοπλισμό δίπλα στη σκάλα της πλώρης. Η θέα όλου αυτού του χρυσαφιού είχε εξάψει το πάθος του. Η μεγαλύτερη απειλή για την αρχαιολογία βρισκόταν στα διεθνή ύδατα, χώρο ελεύθερης πρόσβασης για όλους, όπου κανένα κράτος δεν είχε δικαιοδοσία. Όλες οι προσπάθειες για τη θέσπιση παγκόσμιου θαλάσσιου δικαίου είχαν πέσει στο κενό. Τα προβλήματα που παρουσίαζε η επιτήρηση τόσο αχανούς περιοχής φαίνονταν αζεπέραστα. Κι όμως, η πρόοδος της τεχνολογίας σήμαινε ότι τηλεχειριζόμενα βαθυσκάφη, όπως αυτό που χρησιμοποιήθηκε για τον εντοπισμό του *Τιτανικού*, ήταν πλέον λίγο ακριβότερα από ένα αυτοκίνητο. Η εξερεύνηση σε μεγάλα βάθη, που κάποτε αποτελούσε προνόμιο λίγων ιδρυμάτων, μπορούσε να γίνει από οποιονδήποτε, με αποτέλεσμα τη μαζική καταστροφή ιστορικών χώρων. Οργανωμένοι πλιατσικολόγοι με τεχνολογία αιχμής, έγδυναν το βυθό χωρίς να κρατάνε κάποιο αρχείο που θα χρησίμευε στις μελλοντικές γενιές,

και πολύτιμα αντικείμενα εξαφανίζονταν για πάντα, κρυμμένα στις συλλογές που διατηρούσαν βαθύπλουτοι συλλέκτες. Και οι ομάδες του ΔΠΩ δεν είχαν να αντιμετωπίσουν μόνο όσους δρούσαν νόμιμα. Οι κλεμμένες αρχαιότητες είχαν γίνει σπουδαίο αντικείμενο συναλλαγής στον υπόκοσμο.

Ο Τζακ έριξε μια ματιά στην πλατφόρμα του χρονομέτρη και ένιωσε ένα οικείο κύμα αδρεναλίνης να τον κατακλύζει, καθώς έκανε νεύμα ότι θα βουτήξει. Άρχισε να μαζεύει τον εξοπλισμό του προσεκτικά, έλεγξε την πίεση στις μπουκάλες και ρύθμισε τον υπολογιστή κατάδυσης. Οι κινήσεις του ήταν μεθοδικές και επαγγελματικές, λες και τη συγκεκριμένη μέρα δεν είχε γίνει τίποτα σημαντικό. Στην πραγματικότητα, ωστόσο, με δυσκολία συγκρατούσε τον ενθουσιασμό του.

